

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi Respublika Xatirə Kitabı redaksiyası ilə "Bakı-Xəbər" qəzetinin birgə layihəsi əsasında "Şəhidlər ölməz, Vətən bölünməz" seriyasından "İgid ömrü" adlı növbəti kitabı çapa hazırlayırdıq. Kitab Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Füzuli Salah oğlu Rüstəmovun vətənpərvərlik nidalı həyat, döyüş, qəhrəmanlıq yollarından bəhs edir.

(20-ci yazı)

"Azərbaycan bayrağı" ordenli Xaqani Səlimov: "Zamin təmənəllik qəhrəman deyil, əsl vətənpərvər igid idi"

Füzuli haqqında yazılmasının bu hissəsini qeydə aldığı zaman Qarabağdan şad xəbərlər bir-birini əvəz edirdi. Daha maraqlı fakt artıq Azərbaycan əsgərlərinin Xocalının da iki kəndini alması oldu. Əvvəlcə qəhrəmanın bacısı Fiqurə xanıma zəng edib gözdənlilik verdim. Tez-tələsik Facebook səhifəmdə "artıq Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Füzuli Rüstəmovun və bütün Xocalı şəhidlərinin də ruhu şad!" paylaşımını etdim. Paylaşımaya xeyli sayda "müjdəli bəyənmlər" gəldi. Bəyənmlərin içərisində qəhrəmanımızın bacısı, artıq sizləri tanış etdiyim Fiqurə Rüstəmovanın "Füzuli Fiqurə Rüstəmov" səhifəsinin də sevinci bəyənəsinə rast gəldim. Bu fərəhli anların ağışında daha yazını davam etdirə bilməyib kompüterini söndürüb səhəri gözlədim.

Səhər - 08 noyabr 2020-ci il tarixində bizə daha möhtəşəm xəbər qol-qanad verəcəkmış. Azərbaycan xalqının 28 il gözlədiyini Şuşa həsrətinə son qoyulacaqmış. Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin xalqa bu qələbə xəbərli müraciətindən sonrakı sevincli anlarımızı, sevinc gözü yaşlanımızı bütün təcürüatları ilə qələmə almaqda acizəm. Bu haqda daha çox bilgiler almaq niyyətilə yenidən televizor, internet saytları, facebook xəbərləri arasında var-gəl etməyə başladım. Şükür ki, bu xalqın taleyində belə gözəl çağlara da yer varmış. Budəfəki paylaşımardan biri 28 il qəlbində daş kimi asılı qalan ifadənin üzə çıxması oldu: "Şuşalı Azərbaycanca eşq olsun!" və "İllərlə xalqımızın düşüncələrinin üzərində hökmranlıq

edən duman götürüldü..." Bu dumanı adi meişət həyatımızdan tutmuş beynəlxalq səviyyəli tədbirlərdəki mövqeyimiz, təhsildə, səhiyyədə, hətta futboldakı uğursuzluqlarımıza qədər hər yerdə hiss edirdim. Qənaətim beləydi ki, Qarabağı uduzan Azərbaycan xalqı duman içindədir... Əlqərəz, bu statusuma da xeyli fərəhli bəyənmlər aldım. Təbii ki, bunun ardınca Türkiyə xalqına təşəkkürlərimi və "Şəhidlərimizin ailələri və balaları hamımıza əmanətdir. Bunu məmur da, sadə vətəndaş qədər dərk etməlidir..." statusunu paylaşdım. Bunları həm də ona görə tez-tələsik yazdım ki, bəzi unutanlarımız bu son dərəcə vacib "boyun borclarımızı" arxa plana ötürməsinlər.

...Xocalıdan növbəti həmsöhbətimə "Azərbaycan Bayrağı" ordenli Xaqani Səlimovdur. Xaqani polis orqanının əməkdaşdır. Əvvəlcə Xocalı milis şöbəsində başlayıb işinə. Onun işə başladığı dövrə artıq ictimai asayişin qorunmasından çox, ermənilərə qarşı mübarizə dövrü kimi yaddaşlara həkk olunub. Bu zaman Qarabağda ictimai asayişin ən kobud şəkkildə, həm də millətçilik zəminində pozulması halları baş verirdi ermənilər tərəfindən. Özü də bığxəncərlə yox, havadarlarının onlara "pay" verdiyi odlu silahlarla. Bu səbəbdən milis (polis) də öz işinin standartlarını dəyişdirməyə məcbur idi. Onlar Füzuli kimi qəhrəman oğullarımıza qoşulub Xocalının müdafiəsində iştirak etməyə başlamışdılar. Xaqani də başqa həmsöhbətlərim kimi Füzuli qəhrəmanlıqlarının bir çox epizodlarının şahidlərindən və onun qoçaqlığına heyranlardan biridir. Gəlin, onu da dinləyək:

- Zamin uşağ vaxtlarından tanıyıram. Bacısı mənimlə bir sinifdə oxuyub. Hər iki valideynləri rəhmətə getdiyindən babaları Kərim kişi saxlayırdı onları. Xalası

İgid ömrü

"Şuşa zəfəri"nin eyforiyası altında yazılan Füzuli həqiqətləri

Səkinə isə bir növ analıq edirdi onlara. Zamin hələ uşaqlıqdan çox qoçaq oğlan kimi tanınmışdı, ad çıxarmışdı.

- Siz xocalılısız?
- Bəli, mən əslən elə Xocalının özündənəm.
- Onda mərtiqlə, siz Füzulini Şuşadan internat məktəbindən qayıdandan sonra tanınmışsınız...
- Bəli. O zamandan tanımışam. Fiqurə 9-10-cu sinifləri mənimlə bir sinifdə oxudu. Xocalı isə, bilirsiniz ki, üç hissədən ibarət idi. Kəndin mənim yaşadığım Qaladəresi hissəsində 1948-50-ci illərdə ermənilər də yaşamışdılar, lakin onlar köçüb getdikdən sonra orada Dərələyəzdən və Laçın rayonundan gəlmiş soydaşlarımız məskunlaşmışdılar. O biri kəndlərdə məktəblər 8 illik idi, bizim məktəb isə 10 illik. Ona görə də Fiqurə 9-10-cu sinifləri gəlib bizim məktəbdə oxudu.

Zamingilin yaşadığı ev çayın üstündə yerləşirdi. Bir tərəfi də Kətik dağı deyilən yer, meşəlik-filan. Bunu ona görə deyirəm ki, belə bir relyefdə yaşayan Zamin çox qoçaq bir çöl-bayır adamı, bacarıqlı birisi kimi yetişmişdi. Bütün gizli-aydın yolları, ciğırları belə çox yaxşı tanıyırdı.
Mən əsgərlikdən hadisələr başlayanda gəldim. Gələndə eşitdim ki, Zamingil ermənilərə cavab vermək məqsədilə onlara xeyli ziyan vurublar. Ona görə də bunları tutub aparmışdılar Şuşa həbsxanasına.
- Xaqani müəllim, bunları yeri düşdükcə həmkəndlilərinizin dilindən yazmışam. Siz xüsusi olaraq nələri xatırlayırsınız Füzuli ilə bağlı?
- Danışım. Təmiz, açıq müharibəyə keçəndən sonra rəhmətlik Zamin neylədi? Bilirsiniz, bizim xocalılıların Milli Qəhrəman adı almış oğulları çoxdu. Amma əsl Milli Qəhrəmanlarımız ki var, onlardan biri Zamingi. Yeni o, nəyinsə xatirinə, təmənəllik qəhrəman deyil, əsl vətənpərvər igiddi. Özü də mənim bildiyim görə o, əməliyyatlarda adətən tək gedərdi. Dağların üstündə o ciğırları yaxşı tanıyırdı, ondan gözəl tanıyan yox idi buraları. O vaxt biz dövlət tərəfindən silah, patron-filan, bu mənada hər hansı bir dəstək almırdıq, hamısını ya cibimizin pulu ilə, ya da Sovet əsgərlərinin qarşı-

sını kəsməklə tutub alıb toplayırdıq. Zaminin bu işdə uşaqlıqdan çox qoçaq oğlan kimi tanınmışdı, ad çıxarmışdı.

- Siz xocalılısız?
- Bəli, mən əslən elə Xocalının özündənəm.
- Onda mərtiqlə, siz Füzulini Şuşadan internat məktəbindən qayıdandan sonra tanınmışsınız...
- Bəli. O zamandan tanımışam. Fiqurə 9-10-cu sinifləri mənimlə bir sinifdə oxudu. Xocalı isə, bilirsiniz ki, üç hissədən ibarət idi. Kəndin mənim yaşadığım Qaladəresi hissəsində 1948-50-ci illərdə ermənilər də yaşamışdılar, lakin onlar köçüb getdikdən sonra orada Dərələyəzdən və Laçın rayonundan gəlmiş soydaşlarımız məskunlaşmışdılar. O biri kəndlərdə məktəblər 8 illik idi, bizim məktəb isə 10 illik. Ona görə də Fiqurə 9-10-cu sinifləri gəlib bizim məktəbdə oxudu.

Söhbətimizin bu yerində müsahibimi Xocalı soyqırımına gecəsi baş verənlərin fonunda Füzulinin göstərdiyi igidliklərə, əvəzsiz bələdçi ola bilməsi məqamına, üç hissədən ibarət idi. Kəndin mənim yaşadığım Qaladəresi hissəsində 1948-50-ci illərdə ermənilər də yaşamışdılar, lakin onlar köçüb getdikdən sonra orada Dərələyəzdən və Laçın rayonundan gəlmiş soydaşlarımız məskunlaşmışdılar. O biri kəndlərdə məktəblər 8 illik idi, bizim məktəb isə 10 illik. Ona görə də Fiqurə 9-10-cu sinifləri gəlib bizim məktəbdə oxudu.

- Bəli. Tamamilə haqlı-sız. Yolları tez-tez dəyişirdi. Çünki satırdılar ermənilərə.
- Kimlər idi bu satqınlar, Xaqani müəllim?
- Kimlər olacaq? Anası, gəlini erməni olanlar... Milli tərkibi təmiz olanlar öz qardaş-bacılığını satmaz ki!.. Deməli, Zamin gedib-gəlirdi deyə, ermənilərin Kətik dağındakı meşəlikdə postlar quraraq Xocalıya burdan nəzarət etmək istədiklərini də görürdü. Mən şahidəm ki, o, gecə ilə nə qədər belə postların altını üstünə çevirib. Bu həmin qorxulu yerlər idi ki, fevralın 26-da camaatı elə bu ərəzədə daha çox qırmışdılar. Həmin gecə Zamin camaatı dəfələrlə gətirib keçirib Ağdam ərəzisində qayıdıb. Bir çoxları Ağdama özünü çatdırıran kimi yoxa çıxırdı. Amma Zamin, sayını dəqiç bilməsəm də, dəfələrlə qayıdıb camaatı xilas edib. Elə bu yolda da erməni gülləsinə tuş gəlib şəhid olmuşdu.

- Siz həmin gecə onu görə bildiniz?
- Yox, həmin gecə görməmişəm. Həmin gecə xocalıdan ən axırıncı çıxan mən olmuşam.
- Siz hansısa batalyonda döyüşürdünüz?
- Bəli, mən Xocalı milisində olmuşam. Bir çox əməliyyatlarda iştirak etmişəm. O cümlədən Meşəli

kəndinin azad edilməsində. Yadımdadır ki, 12 nəfər getdik. 6-sı kəndə girməyə ürək eləmədi, amma 6 nəfər girdik bütün kəndi ermənilərdən azad elədik. Xocalı aeroportunda milis işləyən Zaminin dostu Nazim (söhbət artıq oxuculara yaxşı tanış olan, Füzuli Rüstəmovun dostu və qonşusu Nazim Hüseyinovdan gedir - N.Z.) də bizimlə iştirak edib bu əməliyyatda. Orda 20-yə yaxın erməni öldürdük. 30-40 nəfər qızgəlini, yaralıları azad elədik. Onlar evlərdə gizlənməmişdilər. Mal-qaranı aparırdılar ermənilər. Əllərindən aldıq. Aparanları güllələdik. Birçə də NİVA maşınına aparmışdılar. Nazimə də burda alınandan güllə dəydi. İki nəfər onu çıxartdı, üç nəfərimiz qaldı kənddə. Kəndi belə azad elədik.

- İndi xocalıların Goranboy rayonu ərazisində məskunlaşdığı Ağcakənd kəndinin yaxınlığında vaxtilə ermənilərin yaşadığı, hazırda qaçqınların yaşadığı, indiki adı elə Meşəli olan kənd də var. Bu həmin eyni adın daşıyıcısıdır?
- Bəli-bəli.
- Başqa hansı əməliyyatları xatırlayırsız?
- 1991-ci ilin axırları idi. Efirdə eşitdik ki, Ağdamdan Xankəndiyə gedən qatar gəlir. İçərisində iki vaqon undu, 60 ton da benzin. Dəmir yolunu partlatdıq. Qatarın içindəkiləri daşıyıp payladığı xocalılılara. Zaminin o qədər belə işlərdə igidlikləri olub ki...zaman keçdikcə bəzilərinə unuduruq. Elə bunları unudulmamaq üçün yazılısa yaxşıdır.

- Aydındı. Sizin də təltifləriniz var deyəsən...
- "Azərbaycan Bayrağı" ordeni almışam. Ancaq ordeni yaxama taxa bilmirəm. Düşünürəm ki, nə zaman Qarabağı, Xocalını azad edirik, onda həm şəhidlərimizin ruhu şad olar, həm də biz rahatlıq taparıq, o ordeni də yaxamda gəzdirməyə haqq edərim.

- Xocalı gecəsi siz harədə olmusuz, Qarabağda?
- Yox, mən səhərə qədər qaldım Xocalıda. Yaralanmışdım.
- Ermənilər o zaman Xocalıya girməmişdilər?
- Girmişdilər. Mən erməni dilini təmiz bilirdim. Orta məktəbin bir neçə sinfini Xankəndidə oxumuşdum deyə, erməni dilində ləhcəsiz danışmışam. Yara-

lıydım deyə qaldım bir tövlədə. Özümlə də 17 yaşlı bir erməni uşağını girov götürdüm. Xocalıda bir neçə erməni də neytrallaşdırdım. BMP-də oturan bir rus mayorunu da vurdum. Hardasa günorta saatlarında erməni qərətçilər mülki geyimdə doldular Xocalıya. Züleyxa adlı uşaqlıqdan şikəst bir qız var idi. Onu həyatın ortasında mənim gözələrimin qabağında düz mədəsindən güllələdilər. Bunu görmək çox ağır təsir etdi mənə!..

- Erməni uşağı da gətirdin özlün?
- Hə, gətirdim meşəyə. Çayı keçəndə ayağım sürüşdü, yıxıldım suya. Ayağım da dizdən çıxmışdı, ancaq donub keymişdi deyə, çıxığı hiss eləmirəm. Don açılandan sonra bərk ağrı verdi. Bu zaman keçib gəlmişdim artıq Ağdama. Sınıqçı tapıb sağaldılar.

- Siz yıxılanda erməni uşağı qaçıb getdi?
- Yox, qaçmadı. Gətirdim bunu meşəyə. Meşədə Aslanov Tofiq və Əliyev Cavidlə rastlaşdım. Gəldim gördüm Cavidin atası Ələkbər kişi və iki qızı da burdadi. Erməni uşağına da söz vermişdim ki, səni buraxacam. Artıq bunları tapanandan sonra buraxmadım, elə başından bir güllə vurdum qaldı orda.

- Bəs niyə gətirmədin onu?
- Artıq o bizə əlavə yük olurdu. İki qız uşağı vardı yanımda. Onları gətirməliydik. Həm də hardan gəlişən gəl, mütələq asfaltı keçməlisən, camaatı da elə orda dayanan BMP və yaraqlılar qırırdı.

- Yolda meyitlər var idi?
- Yox.
- Artıq yığmışdılar meyitləri?
- Yox, sadəcə biz başqa bir yolla gəldik. Bir arx var idi, içində böyütkən kollar. O kolların içərisində oturub gözlədik. Hava qaranlıqlayanda mənə dedilər Qarabağ qəbiristanlığı görünür, get orda Qatir Məmmədın (Yaqub Rzayev) dəstəsinə de ki, biz burdayıq. Getdim xəbər verdik, gəlib kömək elədilər.

- Bəs sizin ailə üzvləriniz gəlmişdi?
- Yox, iki bacım gəlmişdi. Anamla qardaşım şəhid oldular.

- Allah rəhmət eləsin!
(ardı var)
Nəzirməmməd ZÖHRABLI
jurnalists-publisist